

UNIUNEA
UCRAINENILOR
DIN ROMÂNIA

ECOURI

UCRAINENE

Supliment al revistei literar-culturale
a scriitorilor ucraineni din România
„NAȘ HOLOS“ („GLASUL NOSTRU“)

5 | OCTOMBRIE
2019

Despre arta traducerii

N-aș vrea să se creadă că mă apuc să dau lecții despre importantul act al traducerii literare. Nici vorbă. În rândurile de mai jos, veți găsi doar câteva păreri, câteva gânduri și considerații despre arta traducerii literare, acestea fiind însoțite de exemplificări – acolo unde se simte nevoia și unde spațiul restrâns al acestui text permite.

Traducerea literară a suscitât dintotdeauna dispute. Glumind, aș zice că ele au apărut încă de pe vremea Turnului Babel, când Dumnezeu a încurcat limbile oamenilor, care, apoi, pentru a se înțelege, au fost nevoiți să inventeze tălmăcirea. În vremurile noastre, aceste dispute sunt uneori de-a dreptul înverșunate, mai ales între adepții *traducerii libere* și cei ai *traducerii literale*.

Cu un singur lucru, însă, toată lumea a fost mereu de acord: traducerile sunt indubitabil utile și de aceea necesare. Ele reprezintă principalul mijloc de răspândire și cunoaștere a literaturii lumii, de îmbogățire a culturii fiecărui popor, statornicind benefice punți spirituale.

Astfel, în procesul traducerii libere, pentru a surprinde exact și deplin sensul textului tradus, fără a ține seama de particularitățile lui morfologice, sintactice și lexicale, sunt

permise chiar și unele omisiuni sau dezvoltări, din dorința de a reda cât mai complet farmecul și valoarea artistică a originalului. Aici, însă, traducătorul are nevoie de un „cântar” literar-artistic foarte fin, pentru a evita pericolul alterării textului original. Cealaltă tabără, cea a adepților traducerii literale, militează pentru respectarea riguroasă a structurii gramaticale a textului tradus, chiar cu o posibilă neglijare a formei artistice.

Ca și în alte împrejurări, și în traducerea operelor literare este de preferat calea de mijloc, cu alte cuvinte, este de dorit ca o traducere să fie și cât mai exactă, dar, în același timp, să redea cât mai fidel și valențele artistice ale textului original. Doar în asemenea cazuri, cred, se poate vorbi despre o traducere valoroasă. Dar ce anume duce la atingerea unei asemenea reușite? Fără îndoială: calitatea traducătorului. Și iată, nu numai după părerea mea, în ce constă aceasta.

Mai întâi, este necesar ca traducătorul să cunoască ambele limbi, cea din care traduce și cea în care transpune un text literar. Cel mai tradus scriitor ucrainean în românește a fost, cum era și firesc, marele Taras Șevcenko. Deși merită o aplecare atentă, nu mă voi ocupa aici de traducerile lui Victor Tulbure sau ale lui Mihail Sadoveanu (niciunul dintre ei nu cunoștea limba ucraineană) și nici de cele ale lui Ion Cozmei (vorbitor, într-o oarecare măsură, de ucraineană), pentru bunul motiv că o astfel de temă s-ar preta pentru un studiu întins. Voi aminti acum doar de Virgil Tempeanu (1888-1984). Acesta, un reputat germanist, profesor și traducător din literatura germană, a publicat în primele decenii ale secolului XX, între alte traduceri, și poezii de Taras Șevcenko. Traducerea a fost făcută, probabil, după o versiune germană a poeziilor marelui Cobzar. Sigur că, fiind făcută prin intermediul altei limbi, traducerea s-a îndepărtat mult de textul ucrainean. Dar, în afara necunoașterii limbii ucrainene, la Virgil Tempeanu întâlnim o ciudățenie inexplicabilă pentru un intelectual de talia lui: acesta și-a permis să mute „acțiunea” poeziei șevcenkiene de pe Nipru pe Olt...

(Continuare în pag. 2)

Corneliu IROD

Nume cu renume literar

Hryhorii Kvitka-Osnovianenko (pseudonimul literar – Hryțko Osnovianenko) a intrat în istoria literaturii ucrainene drept cel care a pus bazele prozei ucrainene noi, dramaturg remarcabil, unul dintre reprezentanții școlii naturalismului în perioada formării sale.

Scriitorul s-a născut la 18 noiembrie 1778 în localitatea Osnova (din apropierea orașului Harkiv) în familia unui moșier erudit, cu rădăcini căzăcești, care și-a educat fiul în spirit patriarhal (direcția educației primite de Hryhorii era una religioasă). Tânărul creștea și se dezvolta într-o atmosferă de profund respect pentru limba națională, istorie, folclor și artă. Casa lui Kvitka era locul unde se organizau adesea serate literare și se puneau în scenă opere dramatice, fiind locul de întâlnire al celor mai importanți oameni de cultură ai epocii, fapt ce a favorizat dezvoltarea culturală, morală și spirituală a tânărului Hryhorii.

Viața lui avea să se schimbe radical odată cu înrolarea în armată, întorcându-se acasă, după patru ani, cu grad de căpitan. La vârsta de 26 de ani, se retrage la mănăstire, însă viața monahală nu corespundea, după cum credea tânărul idealist, așteptărilor sale, astfel că își reia, pentru scurt timp, activitățile ca ofițer în cadrul armatei. Următorul pas pe care îl face va fi în domeniile civic și cultural ale orașului Harkiv, unde organizează serate literare și muzicale. Ocupă funcția de director al teatrului, calitate care îi permite să întemeieze orchestra teatrului și să pună bazele primei instituții de învățământ superior pentru fete.

În ceea ce privește partea editorială, Osnovianenko fondează primul jurnal în limba ucraineană, *Український вісник* (*Curierul ucrainean*), colaborează la editarea primei culegeri de proverbe și zicători din Ucraina precum și la deschiderea primei bibliotecii publice din Harkiv. Din dorința de a contribui la progresul cultural și social al țării sale, scriitorul umanist îi ajută financiar pe tinerii talentați, dar fără posibilități materiale, de a-și urma visurile. Fiind

HRYHORII KVIKKA-OSNOVIANENKO (1778-1843)

un apărător declarat al celui sărac și asuprit, Kvitka nu conținea să acuze și să demaște clasa aristocrată care-i exploata pe iobagi.

Prin proza sa, H. Kvitka-Osnovianenko a continuat ideea renașterii naționale a literaturii, inițiată de către I. Kotlearevskyi. În Ucraina, la începutul secolului al XIX-lea, cel mai bine reprezentate erau genurile poeziei și dramei, pe când proza se afla abia în faza ei incipientă. Însă odată cu venirea lui Kvitka din satul Osnova (de unde și pseudonimul *Osnovianenko*) lucrurile aveau să se schimbe.

Hryhorii Kvitka lasă moștenire posterității 80 de opere: poezii și foiletoane, opere dramatice, povestiri și nuvele umoristice, scrise în limbile rusă și ucraineană, dintre care amintim: «Салдацький патрет» („Portretul unui soldat”), «Конотопська відьма» („Vrăjitoarea din Konotop”), «Маруся» („Marusea”), «Сердешна Оксана» („Sărmana Oksana”), «Козир дівка» („Fata trufașă”), «Щира любов» („Iubirea sinceră”), «Щельменко-денщик» („Ordonanța Șcelmenko”), «Сва-таня на Гончарівці» („Peșitul în Honcearivka”), «Добре роби, добре й веде» („Bine faci, bine găsești”), «Панна сотникова» („Soția sotnicului”), «Пан Халявський» („Domnul Haliavskyi”) etc. În povestirile și nuvelele sale, autorul înfățișează viața simplă și cinstită a țăranelor ucrainene precum și bogăția folclorică a acestuia, creând o întreagă galerie de caractere expresiv-naționale.

Alături de alte povestiri, care au intrat în volumul „Povestiri maloruse”, relatate de către Hryțko Osnovianenko, „Marusea” (1832) reprezintă începutul dezvoltării prozei ucrainene noi, ce îmbină trăsături ale realismului, sentimentalismului și narodnicismului. Eroina povestirii, Marusea, este zugrăvită în spirit romantic, autorul manifestând o simpatie profundă față de aceasta. Înfațișată ca un ideal de frumusețe fizică, spirituală și sufletească, în imaginea ei, cititorul va recunoaște fetele din cântecele populare ucrainene. În centrul povestirii, se află țărani ucraineni, purtători și păstrători ai valorilor seculare. Panteleimon Kuliș a fost printre primii care a remarcat că „în niciuna dintre creațiile literare de până atunci, omul simplu, țăranelor ucrainene în speță, lipsit de orice altă comunicare cu oamenii educați în afară de Cuvântul lui Dumnezeu”, nu a apărut în perfecțiunea simplității sale atât de pregnant ca în această povestire.

(Continuare în pag. 2)

Mihaela HERBIL

Marko VOVCIOK

Horpyna

I

Bătrânul Iakymenko își însurase fiul cu o fată pe cinste! Frumoasă și veselă, cu obraji albi, sprintenă ca un iepuraș; și-n casă și pe afară deretica, aranja, gospodăria, râdea și cânta, încât vocea ei răsună în depărtări. Înainte de a nu se crăpa de ziuă, ea deja se trezea, ca pasărea de dimineață, alergând de colo-colo. Făcea totul – nu lăsa nimic neterminat, își compătinea soțul, iar pe tata socru îl respecta. Trăiesc fericiți, iar bătrânul, molipsit de fericirea lor, îi este recunoscător bunului Dumnezeu.

Aveau o singură grijă, faptul că Domnul nu îi binecuvântase cu copii. Când întâlnea vreun copil străin, începea imediat să-l sărute și să-l mângâie, suspinând din greu. Dar, iată că Domnul le-a dăruit o fetiță. Horpyna o iubea foarte mult pe prima lor fetiță, nu-i dădea drumul din brațe, când se trezea sau când se agita cât de puțin, ea deja era lângă leagăn, făcea deasupra ei semnul crucii, o săruta, o legăna și îi cânta. Când era trimisă de boieri la moșie, își lua și pruncul cu ea, în timp ce lucra, ochii îi fugeau la copilaș.

Fetele chicoteau:

– Păi ce – ziceau – e a voastră fetiță, Horpyno? Iar ei atât îi trebuia: deja începe să zâmbească, dragile mele surate, mânuțele și le întinde spre mine; chiar mă cunoaște; nu vrea la nimeni în afară de mine. Tata socru o păcălește cu un covrig, dar ea nu vrea! Ba chiar bate din palme! Les din casă și mă uit din ușă, iar ea mă caută cu ochisorii!

– Cuminte, cuminte a crescut – ziceau. – Pregătește zestrea și prosoapele, în curând o vor peți!

Și într-adevăr, fetița înflorea ca o florică; era un copilaș pe cinste, vesel și sănătos, o minune de copil.

II

În acea vreme, a murit boierul nostru, așa că cel tânăr a preluat cărma moșiei. Nici bătrânul nu era chiar bun, dar tânărul, Doamne ferește cât era de crud! Îi trata pe oameni, mai rău ca pe niște boi. Trei zile trebuia să muncim pentru stăpân, a patra pentru dări, vinerea și sambăta și-au născocit să ne strângă pe toți la munci. Dar ce de muncă, fără mâncare, fără pâine. Zi de zi, zi de zi muncim. La început, speram că tânărul boier va fi mai bun, dar vezi să nu!

El nu era foarte bogat, dar îi plăcea să trăiască pe picior mare! Ce-i păsa lui de oamenii care pică din picioare pe câmp? Își cumpăra cai ca niște zmei, ori își cumpăra caleașcă nouă, ori mergea în oraș – și acolo benchetua. Iar nouă ne spun domnișorii din vecini (ei deseori intră în discuție cu oamenii străini, iar pe slugile lor îi bat la fel ca boierii); și ne zic: „Acum aveți un stăpân foarte bun! Așa vorbește de-ți

vine rău! Țăranii trebuie să învețe carte, trebuie compătimiti, și câte și mai câte! L-o fi învățat undeva bine!”

La început, spunea, într-adevăr, că va construi case noi, dar, până la urmă, și cele vechi s-au dărâmat! Probabil că a fost învățat să facă bine, dar năravul boieresc nu-l poți schimba!

Tot satul s-a afundat ca într-o groapă, toți erau așa de abătuți de-ți era și milă să te uiți la ei! Doar Horpyna era ceva mai veselă, se bucura de micuța ei și uita de tot răul. Dar nu o ocolise nici pe ea ceasul răului! Copilașul s-a îmbolnăvit, țipa, plângea. Și Horpyna plângea aplecată peste ea, dar în zadar. Aleargă bătrânul tata socru la doctoriță – nu e acasă, la fel cum nu găsește nici o femeie, căci toate erau la muncă, pe moșie. După aceea, au venit și după Horpyna:

– De ce nu vii?

– Mi-e bolnav copilul, – zise ea plângând.

– Boierului trebuie să-i muncești, ce-i pasă lui de copilul tău!

Trebuia să meargă. Și-a luat fetița și a plecat. Iar aceasta, sărăcuța, plângea de mama focului. Au ajuns, chiar însuși boierul, care era foarte supărat, ferească Maica Domnului, îi aștepta! A început să o ocărăscă cu vorbe grele, în timp ce copilașul din brațe se neliniștea – țipa. Boierul s-a înfuriat și mai rău:

– la de-aici copilul! – a strigat, – ia-! La mine, trebuie să muncești, nu să dădăciți copiii!

I-a poruncit administratorului să-l ducă acasă.

– Vai, dragă domnule! – îl ruga Horpyna plângând.

– Lăsați-mă măcar să-l duc eu! Dragă domnule! Fiți milostiv! Este singurul meu copilaș!

– Du-l, du-l de aici – îi zise omului, – iar tu apucă-te de lucru, dacă nu vrei să fii pedepsit.

Au dus copilul prin câmp. Încă mult timp Horpyna auzea plânsul copilului, dureros și plin de jale; după aceea tot mai încet și tot mai încet până a încetat de tot.

III

După ce a muncit toată ziua, seara, a venit în grabă acasă, aproape fără suflare:

– Copilașul meu! Fetita mea! Ați avut grijă de ea, tăticule? Spuneți-mi, cum e?

– Nu te agita atâta, copilă, – spuse tata socru, – slavă Domnului, s-a mai liniștit puțin.

Însă nu pentru mult timp: s-a trezit noaptea și iarăși a început să plângă și mai rău, ardea. Se sfătua Horpyna cu femeile vârstnice, dar, în zadar, nimic nu ajută. Și, iarăși, a doua zi trebuia să iasă în câmp. Horpyna și-a amintit că auzise demult că dacă copilul nu doarme, trebuie fierte niște căpățâne de mac în lapte și dat copilului să bea. Așa a și făcut. „Măcar de s-ar liniști puțin – să nu se chinuie atât”, – gândi ea. Cum i-a dat să bea, copilul s-a liniștit, a adormit, și încă așa de adânc încât nu s-a trezit la strigătul puternic al administratorului: „Pe moșie!”

Horpyna l-a așezat în leagăn, i-a făcut cruce și s-a dus plângând.

Oricât de tare e înjurată, certată, nu aude nimic, așteaptă doar să se facă seară. E frântă. Iată soarele se cufundă după muntele albastru, iată și seara. Se repede acasă, aleargă.

Intră în fugă. În casă e întuneric și liniște. Se apropie de leagăn, de copil – copilul nici nu se mișcă, nici nu respiră.

IV

– Tată! – a strigat.

– Da' ce-i, fato, m-ai speriat? Am ațipit. Și cea mică doarme.

Horpyna nu a scos niciun cuvânt, a luat fetița în brațe și parcă a înlemnit. Bătrânul a adormit din nou.

– Lumină! Faceți lumină! – a strigat. – Tată! Lumină! Bătrânul a aprins focul. „Ce s-o fi întâmplat cu ea?” – se gândi. De cum a luminat, s-a uitat și a încremenit pe loc. Horpyna stătea în mijlocul casei, aproape neagră, și se uita înfiorător, cu copilul mort în brațe.

– Copilă, – a spus bătrânul, – copilă!

– Zezi, – zice, – uite, cum a ajutat! S-a liniștit copilașul meu de tot, nu mai plânge!

Și, mai apoi, începe să plângă, să bocească, – iar lacrimile curg râuri!

Au auzit oamenii, au venit într-un suflet, o alină. Ea nu aude nimic, nu o pot dezlipi de copilașul ei. Soțul ei umblă de unul singur, de parcă nu e el; iar tatălui socru i s-a făcut rău.

Au început să se pregătească de înmormântare. Au adus un sicriu nou pe care l-au împodobit cu flori parfumate și verdeață.

– Horpyno, – îi ziceau, – dă-ne copilul.

Nu a vrut. Ea singură a spălat-o și a așezat-o în sicriu. Era timpul să o ducă, dar ea stătea și se uita. Oamenii vorbesc cu ea, dar ea nu aude.

Au tras-o, cumva, de-acolo, au luat sicriul și îl duc. Atunci, a privit pentru prima dată în jur, și-a făcut cruce și a plecat. Calcă pe urmele oamenilor care duc sicriul, nu scoate niciun cuvânt. Și în biserică pare liniștită, dar când au început s-o înmormânteze pe fetiță, Dumnezeule mare, s-a aruncat în groapă după copil. Abia au scos-o și au dus-o acasă, aproape fără suflare.

A căzut la pat vreo trei săptămâni. Dar Dumnezeu s-a îndurat, într-un final, de ea, i-a înapoiat sănătatea, dar nu și mințile! A înnebunit. Toată ziua umblă mută, culegând mac, iar dacă o întrebă pentru ce? „Asta-i, – zice, – pentru copilașul meu”.

Iarna, plânge mereu: „Nu mai este mac. Cu ce îmi voi salva copilașul?!”

Cum apare primul mac, cum îl smulge și îl admiră fără să se sature. Când înflorea macii, lăsa toată treaba și mergea în grădină de nu mai era chip s-o scoți de acolo. Dacă treci pe lângă grădini, vezi, printre maci, o femeie într-o cămașă albă, îmbrăcată frumos, cu șirag la gât, încă tinerică, doar că e albă ca varul; se tăvălește prin mac, chicotește ca un copil..., iar macii înfloresc în diferite culori, alb, gri și roșu.

Traducere din limba ucraineană
de **Ionela-Paulina CAIL**,

Masterandă a Facultății de Limbi și literaturi străine,
București

Ecouri la „Ecouri” ~ Ecouri la „Ecouri” ~ Ecouri la „Ecouri”

Colegiului redacțional

Apariția acestei reviste (supliment) „Ecouri ucrainene” o consider un dar neprețuit oferit nouă, cititorilor români. Conținutul celor două numere apărute și al celor care vor urma ne familiarizează cu multiplele activități componente ale culturii ucrainene.

Sunt un cititor care studiază cu bucurie presa ucraineană apărută în limba română. Primesc de mulți ani, prin amabilitatea domnului profesor Kolea Kureliuk, lunar, următoarele publicații: „Curierul ucrainean”, „Crai nou” din Suceava și recent „Ecouri ucrainene” în limba română și „Glasul nostru”, „Cuvântul liber”, „Clopoțel” în limba ucraineană, precum sporadic și alte publicații. Mulțumesc! Și pentru că azi, 10.09.2019 este ziua dânsului de naștere îi transmit „La mulți ani!”.

Creațiile literare ale condeierilor ucraineni apărute în publicații mă bucură și le mulțumesc tuturor pentru acuratețea limbii române folosită în scrierile dânsilor.

Doresc succes colaboratorilor și apariții neîntrerupte publicației „Ecouri ucrainene”. Acest exemplu benefic aș dori să fie urmat și de revistele pentru copii, al căror conținut este o adevărată comoară.

Suciu NICOLAE,
Gherla,
10.09.2019

P.S. Mulțumesc domnului Corneliu Irod pentru atitudinea luată față de „poluarea” ortografiei românești. Faptele descrise în povestirea „La stăvilă”, publicată în ultimul număr din 2015 al „Curierului ucrainean”, reprezintă un ghid de comportament în activitatea mea.